

EL LLIBRE *QÜESTIONS DE VIDA*
DE MOIXÉ NATAN, JEU DE TÀRREGA
Estudi preliminar, edició crítica i traducció catalana
d'una col·lecció medieval
de proverbis hebreus

Tesi presentada per JOSEP XAVIER MUNTANÉ I SANTIVERI per a
l'obtenció del títol de doctor en Filologia Semítica

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

CAPÍTOL 50: SOBRE LA IRA

ן. מַאֲמַר הַכַּעַס

[50.1]

1 בְּמִשׁוֹל בְּאִישׁ הָאֵף וְהַחֲמָה,^a / מִשְׁחִית מְאוֹר נִפְשׁוֹ וְרַע יַעֲשׂ.
2 כִּי^a כְּאִשׁוֹר חֲכָמָה^b תִּחְתֶּיחַ^c אִישׁ,^d / כִּן^e לְאֹוִלִים יִהְרֵג^f כְּעֵשׁ.^{g1}

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [50.1] || 1^a L^M והחימה || 2^a C כי || 2^b J^B
החכמה || 2^c L^M Bp תחייה || 2^d p לאיש || 2e C כן || 2^f L^M p יהרוג || 2^g L^M V p J^B
J^K B J^S H כעס || C כעס.

2¹ Jb 5,2.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המהיר ב. Rima: AA.

Traducció:

*Quan domina la ràbia i la còlera sobre un home,
es corromp la llum de la seva ànima i el mal obra.
De la mateixa manera que la saviesa conservarà viu un home,
així la ràbia matarà els necis.*

[50.2]

1 רֵאָה מְגוֹר וְסִכְנָה^a בְּמִסּוֹת,^b / רֵאָה כִּי הַמְרוֹרִים^c הֵם בְּמִצּוֹת.
2 הָיָה קֹשֶׁה לְעוֹרָר^a אֵף וְלִכְעוֹס,^b / וְאִם תִּכְעֹס,^b הָיָה נֶחֱ^c לְרִצּוֹת.

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [50.2] || 1^a P ושכנה, veg. [49.2]: 2^e || 1^b L^M
במצות || 1^c p המרובים || C המרורים || 2^a H לאורר || 2^b L^M V p Bp J^B J^K B J^S
H נוח || C נוח || 2^c L^M V Bp J^B J^K B J^S H תכעוס || C תכעוס.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: aAbA.

Traducció:

*Veges que a les temptacions hi ha esglai i perill
tal com veus que als pans àzims hi ha herbes amargues.
Sigues inflexible a desvetllar la còlera i enfadar-te,
però si t'enfades, sigues prompte a asserenar-te.*

[50.3]

1 בְּכַעֲסוֹ אֶל תְּרַצָּה אִישׁ, / זַעִיר בְּתֵרֵי עֲדֵי סוּרוֹ.^d
2 וְאֵלֵּי תִּנּוּדֵי בְּעַם אֶבְלֹי^d / וְאֵל תִּשְׁאַל בְּעֵת נְדָרוֹ.^e

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [50.3] | 1^a L^M ברעתו | 1^b p זער | 1^c J^K J^S
עלי | 1^d p סופו | J^K J^S סודו | 2^a L^M ולא | 2^b L^M תכוד | 2^c V p Bp J^B J^K B J^S H
בעת | C בעת | 2^d C אבְלוֹי | 2e C בעת.

1¹ Jb 36,2 || אבות 4,18.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרנין. Rima: AA.

Traducció:

*No vulguis calmar ningú mentre li duri la ràbia,
espera una mica fins que aquesta se n'hagi anat.
No moguis el cap quan vagi de dol
ni preguntis quan compleixi un vot.*

[50.4]

1 לבו וְכָלֵּא פָחוּ^b כִּסִּיל יוֹצִיא, / חָכָם בְּאָפוֹ יַעֲצוֹר מְלִיוֹ.^c
2 פֶּעַם אֶוִּיל נִכְרָא^a בְּדַבּוּרוֹ,^b / אֵךְ מֵאַנּוּשׁ^c חָכָם בְּמִפְעָלָיו.

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [50.4] || 1^a C וְכָל- || 1^b L^M V p Bp J^B J^K B
J^S H רוחו || C רוחו || 1^c L^M V J^B J^K B J^S H מיליו || C מיליו || 2^a B ניכר || 2^b p
לאנוש || 2^c p בדיבורו.

Paraules e dits 454.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המהיר ב. Rima: AA.

Traducció:

*El neci treurà el[que amaga en el] seu cor i tot el seu geni,
mentre que el savi, quan estarà irat, retindrà les seves paraules.
La ràbia del neci es reconeix en el seu parlar,
mentre que la de l'home savi, en els seus fets.*

[50.5]

1 לא טוב לאיש חמה^a היות אדון / כי יחריב הכל^b בפחזותו.
2 כל^a איש אשר על כעסו אינו / מושל, ואיך ימשול בזולתו?

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [50.5] || 1^a L^M חמה || 1^b V Bp J^B J^K B J^S H
עולם || C עולם || 2^a C כל.

131 שקל || 93 מבחר

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המהיר ב. Rima: AA.

Traducció:

*No és bo per a l'home que la còlera s'ensenyoreixi d'ell,
perquè en el seu arravatament ho destruirà tot.
Tot home que sobre la seva ira no
domini, com dominarà el seu proïsme?*

[50.6]

1 כָּל־אֵל מֵעַגְלֵיךָ^b לֹא־טַחְנָהֵם / וְכַבּוֹשׁ חֲרוֹן אַפְּךָ^{c1} בְּעֵת יָחֵם.
2 אֵל תִּהְרוֹס דְּבַר בְּהִלָּחֵם / וְשֵׁלֵא בְּנוֹת תּוֹכֵל^a בְּהִנָּחֵם^b.

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [50.6] || 1^a C -כָּל־ || 1^b p מעגלך || 1^c C אַפְּךָ ||
2^{a-a} L^M תוכל לבנות || 2^b Bp להנחם || C בְּהִנָּחֵם.

1¹ Ex 32,12.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הַמְהִיר ב. Rima: aAaA.

Traducció:

*A tots els qui t'envolten demana perdó calmosament,
i domina l'arravatament del teu furor quan s'encengui.
No trenquis res quan et barallis
que refer no puguis quan demanis perdó.*

CAPÍTOL 51: SOBRE LA DESAVINENÇA

נא. מַאֲמַר הַמִּחְלָקָה^a

המחלוקת $51^a L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H$.

[51.1]

1 בְּמִחְלָקָה^a אֲנֹשׁ^b יִמָּצֵא שְׁלֹשָׁה: / אֲבִידַת^{c1} הוֹן, אֲבִידַת^d גּוֹף וְרֵצַח.

2 וְאָמְרוּ לִי: לָמָּה תִּבְרַח לְמָדוֹן?^a / עֲנִיתִים: כִּי מִנְצָחַ, מִנְצָחַ^b.

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [51.1] || 1^a L^M V p Bp J^B J^K p J^S H
אֲבִידַת C || אֲבִידַת 1^c V J^K B J^S H || איש 1^b L^M Bp || בְּמִחְלָקָה C || במחלוקת
1^d V J^K B J^S H || אֲבִידַת C || אֲבִידַת 2^a L^M || לאדון 2^b P L^M V p Bp J^B J^K B J^S H
מְנוּצָח C || מנוצח.

1¹ Lv 5,22.23.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

En la desavinença un home trobarà tres coses:

pèrdua de riquesa, manca de salut i aflicció.

Em van preguntar: «Per què fuges de la querella?»

i els vaig respondre: «Perquè qui guanya, és vençut.»

[51.2]

1 פּוֹתִים^a הָשִׁבוּ כִּי^b הֵם יָדְעוּ / כָּל^d עוֹמֵק, סוּדוֹת וְסִפְקוֹת.^e

2 אֱלוֹי^a יִחְרִישׁ כָּל^b מִי שְׁלֵא / יִדַע, בְּטָלוּ הַמִּחְלָקוֹת.^c

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [51.2] | 1^a p פתאים | V Bp J^B B H שוטים |
J^K J^S שוסים | C שוטים | 1^b C כִּי | 1^c J^K J^S לא | 1^d C כָּל- | 1e C עוֹמֵק | 2^a V J^B
J^K B H אילו | C אילו | 2^b C כָּל- | 2^c L^M J^K המחלוקת | p המחלוקת | J^S
המלוקות | C המחלוקות.

Saviesa 119.

Anàlisi: Apariat de versos de 16 síl·labes amb cesura medial.
Metre: התנועות. Rima: AA.

Traducció:

*Els necis suposen que ells coneixen
tot el que és impenetrable, els secrets i els dilemes.
Ara bé si callés tot el qui no
coneix, cessarien les desavinences.*

[51.3]

1 אם גִּדְפָךְ^a אָדָם^b, עַל מֵה תִּרְיָבְהוּ?^c /
אם הָאָמֶת הַגִּיד^d, לְשׂוֹא תִכְחַשׁ בּוֹ^e
2 אוֹ אִם^a דְּבַר^b שְׁקָר^c דְּבַר^d, הֲלֵא^e יֵאמְרוּ?^f /
שׂוֹמְעֵי הֲלֵא מְרֻמּוֹת^g וְתוֹךְ^h בְּתוֹךְ קָרְבוֹ?ⁱ

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [51.3] | 1^a B גידפך | C גִּדְפָךְ | 1^b p אנוש |
1^c V Bp J^B J^K B J^S H תריבנו | C תִּרְיָבְנוּ | 1^d J^B הגידי | B J^S תגיד | 1e C בו |
2^{a-a} V Bp J^B J^K B J^S H הוא | C הוא | 2^b C דְּבַר | 2^c V שק' | 2^d V Bp J^B
J^K B J^S H ושוא | C וְשׂוֹא | 2^e B omet הלא | 2^f p יארו | 2^g V מרמו | C מְרֻמוֹ |
2^h B interlinea a continuació והוות | J^S corrigeix ותוה en ותוך | C וְתוֹךְ | 2ⁱ
P escriu קרבו al marge esquerre.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: AA.

Traducció:

*Si algú t'injuria, per quin motiu t'hi querellaràs?
Si la veritat proclama en va el refutaràs,
o si divulga falsedats, és que no diran
els qui l'escolten que són mentides i falsedats inventades per ell?*

[51.4]

1 הַיְהוֹשִׁיב לְבָבְךָ שׁוֹדֵד לְבִלְתִּי / תְּהִי^a שְׁדוּד וְגַם נִמְכָּר לְאֹיְבֶיךָ?^b
2 וְאַתָּה שׁוֹדֵד, וְתוֹשֵׁד^b פְּהַתִּמְדָּךָ^c / וְלִבְגֹד פְּנִלוֹתֶיךָ, יִבְגְּדוּ^{d1} בְּךָ.

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [51.4] || 1^a C תְּהִי || 1^b L^M לְאֹיְבֶיךָ || 2^a Bp שׁוֹדֵד || 2^b L^M תְּשׁוּדֵד || 2^c L^M J^K B J^S בְּהַתִּמְדָּךָ || p כְּהַתִּמְדָּךָ || 2^d L^M בְּנִלוֹתֶיךָ || p Bp J^B בְּכִלוֹתֶיךָ || B בְּצִלוֹתֶיךָ || C פְּנִלוֹתֶיךָ.

2¹ Is 33,1.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: aBbB.

Traducció:

*En el teu cor planeges destruir per tal que no
siguis destruït ni venut al teu enemic?
Si destrueixes, tan bon punt hauràs acabat seràs destruït,
i quan hakis acabat de traïr, et traïran a tu.*

CAPÍTOL 52: SOBRE LA PRESSA

נב. מאמר המהירות

[52.1]

1 פְּרִי הָאֲמוּנָה לְהוֹסִיף חֲבֵרִים; ^a / פְּרִי שְׂוֵא וְכִזָּב לְסַבֵּב קִטְטָה;
2 פְּרִי הַמְתִּיבוֹת חֲפָצָיו לְהַשִּׁיג; ^a / פְּרִי הַמְהִירוֹת ^b לְהַבִּיא תִרְטָה.

TT P L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [52.1] || 1^a L^M חבירים || 2^a C לְהַשִּׁיג || 2^b J^B
מהירות.

מבחר 114; 145.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתקרב. Rima: AA.

Traducció:

*El fruit de la fidelitat, augmentar amics;
el fruit de la vanitat i la mentida, suscitar baralles;
el fruit de la calma, acomplir els seus propòsits;
el fruit de la precipitació, provocar penediment.*

[52.2]

1 אֲשֶׁר תִּקְבוֹץ עַל יָד, לְדָלִים ^a שׁוֹל תִּשׁוּל. ^b /
לְעוֹלָם בְּנֵי מְשָׁפִיל בְּבֶן ^d מִבֵּישׁ יִמְשׁוּל. ¹
2 וְרוֹכְבִים ^a בְּמַהִירוֹת קְרוֹבִים הֵם לְנִפּוֹל /
וְהוֹלְכֵי תוֹם ^{b1} בְּטַח וְאֵין לְמוֹ מְכִשׁוּל. ²

TT P L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [52.2] || 1^a C לְדָלִים || 1^b C תְּשׁוּל || 1^c C בֶּן ||
1^d C בְּבֶן || 2^a B וְרוּהִבִים || 2^b J^B הֵם.

1¹ Pr 17,2 || 2¹ Pr 2,7 || 2² Sl 119,165 || מבחר 116; 648 || שקל 110.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הארוך ב. Rima: aAbA.

Traducció:

*El que estalviïs, als pobres certament ho negaràs.
El fill exemplar s'imposa sempre sobre el fill deshonorós.
Els qui cavalquen de pressa propers són de caure,
els qui caminen amb integritat van fermes i no ensopeguen.*

[52.3]

1 תְּרִיצוֹת קַח לְךָ עִם^a הַזְּרִיזוֹת / וְכֹם תֹּאכַל וְכֹם^b תִּשְׁפַּע וְתוֹתֵר.¹
2 וְאִם^a נִמְהָר וְכֹל^b אָץ, אֵף לְמַחְסוֹר, / וְדַע כִּי מִחֻשְׁבוֹת הַרוּץ לְמוֹתֵר.^{c1}

TT P L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [52.3] || 1^a L^M עַל || 1^b V Bp J^B J^K B J^S H וגם ||
C וגם || 2^a L^M V Bp J^B J^K B J^S H ואיש || C ואיש || 2^b C וְכָל- || 2^c C לְמוֹתֵר.

1¹ Gn 49,4 || 2¹ Pr 21,5.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*Apropia't de la diligència ensems amb la promptitud
i gràcies a elles menjaràs, et saciaràs i deixaràs sobralles.
Si ets impetuós i tot ho urgeixes, ni que sigui per necessitat,
sàpigues que només els plans del diligent són profitosos.*

[52.4]

1 דְּבָרַי לְשׁוֹן רַךְ אוֹ חִימָה, / שְׂפָה עִם שֵׁן לָהֶם חוּמָה.
2 מִשִּׁיב דְּבָרָא טָרָם יִשְׁמַע¹ / אֲנִלְתָּ^b הִיא לוֹ וּכְלִמָּה.

TT L^M: [52.4], veg. [8.3] || **2^a** Per raons mètriques i semàntiques ometem la partícula לָּא que L^M testimonia al darrere d'aquest mot || **2^b** L^M אִיִּלְתָּ.

2¹ Pr 18,13.

Anàlisi: Apariat de versos de 16 síl·labes amb cesura medial.
Metre: התנועות. **Rima:** aAaA.

Traducció:

*Les coses dites per la llengua poden ser corteses o irritants,
els llavis amb les dents els fan de mur.
A qui respon abans d'escoltar
la niciesa i la vergonya són per a ell.*

2^c L^M Bp בסתיו || 2^d C יִזְרַע || 2^e V J^K J^S H יבוא || C יבוא || 2^f P L^M V Bp J^B J^K
B J^S H אלומוותיו || C אַלְוִימוֹתָיו.

1¹ Pr 20,4 || 2¹ Sl 126,6.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הַמְהִיר ב. Rima: AA.

Traducció:

*No treballarà la terra el peresós durant l'hivern
i al temps de la collita segarà els seus rínxols.
Qui a la tardor sembrarà plorant,
tornarà cantant duent les seves garbes.*

[53.3]

1 אוֹגֵר אֲבָקִיזָבּוֹן וּמִשְׁפִּיל, / נִרְדָּם בְּקִצִּיר יִלְבַּשׁ קִלְלָה.²

2 יֵשׁוּ בְּקִיץ יִקִּיץ בְּחֶרֶף^b / יִשְׁאֵג לְטֶרֶף: לֵךְ אֵל נִמְלָה.^{d1}

TT P L^M C V Bp J^B J^K B J^S H: [53.3] || 1^a Bp repeteix אוֹגֵר || 1^b C אֲבָקִיזָבּוֹן || 1^c
L^M וּרְדָם || C נִרְדָּם || 1^d L^M V Bp J^B J^K B J^S H לִוְבַשׁ || C לִוְבַשׁ || 2^a Bp בְּקִיץ ||
C אֲבָקִיזָבּוֹן || 2^b L^M V Bp J^B J^K B J^S H בְּחֶרֶף || C בְּחֶרֶף || 2^c C יִשְׁאֵג || 2^d C נִמְלָה.

1¹ Pr 10,5 || 1² Sl 109,18 || 2¹ Pr 6,6.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הַקֵּל ב. Rima: AA.

Traducció:

*Qui recull a l'estiu és assenyat i intel·ligent,
el qui s'adorm a la sega es cobrirà d'oprobri.
Qui dorm a l'estiu es despertarà a l'hivern
i quan clamarà per l'aliment [li diran]: «Vés cap a la formiga!»*

[53.4]

1 דַע לָךְ אֲשֶׁר תַּאֲוֹת עֲצִל תְּמִיתֶהוּ¹ / כִּי מֵאֲנוּ לַעֲשׂוֹת יָדָיו לְמַעֲנֶהוּ.
2 מְשֻׁפֵּיל בְּעֵת יַחְפוּץ דָּבָר וַיִּרְצֶהוּ, / יִגַע בְּעֵז עַד כָּלִי יֵצֵא^a לְמַעֲשֵׂהוּ.

TT P: [53.4] || 2^a P יציא.

1¹ Pr 21,25.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: aAaA.

Traducció:

*Has de saber que la inclinació del peresós el matarà
perquè les seves mans es neguen a treballar a favor seu.
L'intel·ligent en el moment que desitjarà una cosa i la voldrà,
s'hi interessarà amb fermesa fins que sortirà proveït cap al seu
[obteniment].*

[53.5]

1 תְּחַפּוּץ בְּחַיִּים, תָּשׁוּב וְתִצְפּוֹר¹ / לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתָּךְ, תִּנּוּד כְּצִפּוֹר.
2 טָרִם^a עֲמָדָךְ, יוֹשֵׁב וּבָטֵל, / תִּבְנֶה וְתִסְתִּיר, תִּקְרַע וְתִתְפּוֹר.

TT P: [53.5] || 2^a P escriu ם entremig d'aquest mot i el següent.

1¹ Jt 7,3.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הקל ב. Rima: aAbA.

Traducció:

*Si vols viure, vés i torna aviat
al fer la teva feina, mou-te com un ocell.
Si encara no t'hauràs aixecat, ja jeus desvagat,
el que hauràs construït enderrocaràs, esquinçaràs el que hauràs cosit.*

CAPÍTOL 54: SOBRE ELS IGNORANTS

נד. מאמר הפתאים

[54.1] [54.2]

1 אַל^a הַמְּבִינִים פְּתָחוּ, וְשַׁעְרֵי, ¹ / אֶדְ לַפְתָּאִים עֲמָדוּ סְגוּרִים.
2 הַשָּׁם מְשָׁלִים לַפְנֵי כְּסִילִים, ^a / מְשָׁלִיךְ פְּנִינִים^b לַפְנֵי חֲזִירִים.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [54.1] || L^M: [54.2] || 1^a J^B omet אל || 2^a p
escriu פתאים i interlinea כסילים || 2^b C פנינים.

1¹ Is 26,2 || מבחר 68.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הקל ב. Rima: aAbA.

Traducció:

*Obriu-vos, portalades, als intel·ligents,
però resteu tancades als ignorants.
Qui exposa proverbis als necis,
[s'assembla a qui] llença perles als porcs.*

[54.1]

1 לְאִישׁ בַּעַר, אֵיכָה תִּדְבֹּר? בְּרִמְזִים? / אֲשֶׁר לֹא יֵדַע בֵּין יְמִינוֹ לְשִׁמְאֵלוֹ!¹
2 פְּנִימֵי אֵין יָבִין וְעֲנִינִים דְּקִים; / אֲנֹשׁ חֲצוּנִים וְעָבִים סִתֵּר לוֹ.

TT L^M: [54.1].

1¹ Jo 4,11.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הארוך ב. Rima: AA.

Traducció:

*Com et comunicaràs amb un home ignorant? Amb signes?
Si no distingeix la seva dreta de la seva esquerra!
Dins seu no comprèn res i els continguts són escassos;
un home d'aparença grossera el cobreix.*

[54.2] [54.3]

1 פְּתָאִים בְּעֵינֵיהֶם^a חֲכָמִים^b וַיִּשְׁיבוּ /
בְּטָרָם^c אֲשֶׁר שָׁמְעוּ,¹ לְזֹאת שִׁחְתּוֹ^d דָּרְכָם.^e
2 וּפְתִי^a אֲשֶׁר חוֹשֵׁף שִׁפְתָיו¹ יְדִינוּהוּ^b /
לְנִבּוֹן וַיִּחַשֵׁב אֲוִיל מִחֲרִישׁ חֲכָם.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [54.2] | L^M: [54.3] | 1^a C בְּעֵינֵיהֶם || 1^b Per raons mètriques seguim la llició que, a excepció de P i J^B, es troba a la resta de testimonis || P חכמו || J^B li anteposa יחשבו || 1^c C בְּטָרָם || 1^d C שִׁחְתּוֹ || 1^e Bp דרכים || B ודרכ || 2^a C וּפְתִי || 2^b L^M ידונוהו.

1¹ Pr 18,13 || 2¹ Pr 10,19.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הארוך א. Rima: AA.

Traducció:

*Els ignorants als seus propis ulls són savis i responen
abans que hagin escoltat, per això corrompen el seu camí.
A l'ignorant que reté els seus llavis se'l té
per assenyat i un neci que calla és considerat savi.*

[54.3] [54.4]

1 מַעֲגָלָה^a פִּלְס^b וּנְתִיב דְּרָכֶיהָ,^c / תֵּן לְבָרָה^e אֶל שְׁהִנְהָ^g וְשִׁעֲבָרָה.^h
2 עָרוֹם אֲשׁוּרֵי אִישׁ יָבִין^{a1} וַיִּתְבּוֹנֵן^b / שׁוּגָה, וְאִישׁ פְּתִי יֶאֱמִין לְכֹל דְּבָרָה.^c

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [54.3] || L^M: [54.4] || 1^a Per raons mètriques seguim la lliçó que, a excepció de P, es troba a la resta de testimonis || P מעגליך || C מעגלך || 1^b C פלס || 1^c L^M p דרכך || 1^d C תן || 1^e V Bp J^B J^K B J^S H לב || C לב || 1^f V Bp J^B J^K B J^S H אלי || C אֵלִי || 1^{g-g} P שֶׁהוּא || L^M p שהוּוה || V שהוּוה גַם || Bp J^B שהגַם || הבא והגַם || J^K J^S שהוּוה גַם || B שהוּוה גַם || H שהוּוה גַם || C שהוּוה גַם || 1^h V Bp J^B J^K B J^S H לשעבר || C לְשַׁעֲבָר || 2^a V בין || 2^b C דָּבָר || 2^c C וַיִּתְּבוּנָן.

2¹ Pr 14,15.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: AA.

Traducció:

*La teva conducta i la direcció dels teus camins examina,
presta atenció al que és i al que fou en el passat.
L'astut coneix els passos de l'home i s'adona
de qui erra, però un ignorant s'ho creu tot.*

[54.4] [54.5]

- 1 רֵאָה הֵבֵן שְׁבָעָה רְאוּיִם^a אֶל קְלוֹן: / מִצְוֵה^b בֵּית^c אָדָם בְּפָנָיו וּבְמוּלוֹ;
- 2 וְנִכְנָס אֶל^a דְּבָרֵי שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה^b; / וַיּוֹשֵׁב^c אֶל מְקוֹם וְהוּא^d אֵין רְאוּי לוֹ;
- 3 מִבְּקֵשׁ תּוֹעֵלֶת וּכְבוֹד מְשׁוֹנְאוֹ^a; / וְהוֹלִךְ אֶל כִּילֵי וְשׂוֹאֵל מִשְׁאֵלוֹ^b;
- 4 וְהִבָּא^a לְסְעוּדָה וְאֵינוֹ^a קְרוּא לָהּ; / וּמִגִּיד דְּבָרְתוֹ לְלֹא^b מִקְשִׁיב קוּלוֹ^c.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [54.4] || L^M: [54.5] || C deixa de vocalitzar a partir d'aquí || 1^a V ראוּי || Bp J^B B ראוּיִם || 1^b L^M מצווה || 1^c L^M בבית || 2^a L^M אלי || 2^b p H שלשה || 2^c Bp ויִשֵּׁב || 2^d H והיא || 3^a p משונאיו || 3^b p משלו || 4^{a-a} p לו. || 4^b B ללוא || 4^c p.

מבחר 645.

Anàlisi: Quartet amb cesura medial. Metre: הארוך ב. Rima: AAAA.

Traducció:

Observa i comprèn set coses mereixedores de vergonya:
 qui comanda a casa d'algú [i aquest li va] al davant i al darrere;
qui es fica en la conversa de dos o tres;
 qui seu en el lloc que no li correspon;
qui cerca benefici i glòria de qui l'odia;
 qui s'adreça a l'avar i li manifesta la seva petició;
qui entra en un banquet al qual no ha estat convidat;
 qui pronuncia el seu discurs a qui no escolta la seva veu.

CAPÍTOL 55: SOBRE L'ORGULL

נה. מאמר הגאונה^a

הגאות H 55^a.

[55.1]

1 גאות, הלא ישפיל^{a1} לרוכב על תלי? /
איש^b יחשוק בו יחשוק^c שחת בלי.^d
2 הוא יחריב בית^a וישחית הכלי.^b /
ראשון לכל עץב והוא ראש לתלי.^c

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [55.1] || 1^a L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H יפיל ||
1^b L^M אם || 1^c J^B interlinea יחשוק || 1^d L^M כלי || 2^a L^M V H ביתו || 2^{b-b} p
לחולי p || 2^c וישחיתה כלי.

1¹ SI 75,8.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: השלם א. Rima: aAaA.

Traducció:

*L'altivesa, no abatrà qui cavalca sobre la constel·lació del Drac?
L'home que es paga de si mateix estima una fossa corrupta.
Assolarà la seva casa i destruirà el forniment.
De tot sofriment serà el primer i dels mals, el capdavanter.*

[55.2]

1 לא תשא מעיר קול שאון¹ / אם עשרת מצאת און.²
2 תדע כי לפני^a משאון^b / גבהות, לפני שבר גאון.¹

TT P L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [55.2] || 2^a J^B מלפני p || 2^b משואות

1¹ Is 66,6 || 1² Os 12,9 || 2¹ Pr 16,18.

Anàlisi: Apariat de versos de 16 síl·labes amb cesura medial.
Metre: התנועות. **Rima:** aAaA.

Traducció:

*No aixequis a la ciutat remor de gatzara
si t'has enriquit i t'has tornat poderós.
Sàpigues que abans de l'avalot
hi ha l'arrogància; abans de la calamitat, la presumció.*

[55.3]

1 לְנִכְרֵי וְזָרָא^a תִּתְּקֶה בְּעֵת יִאָּהֵב שְׁפִלוֹת / וְאֵת רֵעֶךָ תִּמְאַס בְּרוּמוֹ וְיִתְגַּאֶה.
2 וּמָה טוֹב? אֲנֹשׁ פְּתִי וְכִילִי וְהוּא שְׁפָל / מָאֵד מֵאִישׁ חָכָם וְנִדְיָב וְהוּא גָּאֵה.

TT P: [55.3] || 1^a P interlinea וזר.

Paraules e dits 242.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. **Metre:** הארוך א. **Rima:** AA.

Traducció:

*Al forani i estrany estima quan estimi la humilitat,
i al teu amic refusa quan s'exalci i s'enorgulleixi.
Què és millor? Un home ignorant i avar però molt humil,
més que un home savi i generós però arrogant.*

[55.4] [55.3]

1 לְפָנַי כְּבוֹד אִישׁ שְׁפִלוֹת וְכִשְׁרוֹן; / לְפָנַי נְשִׂאוֹת לְעִזּוֹר לְלֹא אֹן;
2 לְפָנַי הָרִיסוֹת^b חֲמָה^c וְחִירוֹן; / לְפָנַי שְׂבָרִים גָּאֵה וְגָאוֹן.^a

TT P: [55.4] || L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [55.3] || 2^{a-a} H omet el segon vers
|| 2^b J^K J^S הריבות || 2^c L^M חימה.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הקל ב. Rima: aBaB.

Traducció:

*Abans de l'honra humanal, humilitat i talent;
abans del càrrec de govern, l'ajut al feble;
abans de la desolació, còlera i furor;
abans de les desgràcies, arrogància i presumpció.*

[55.5] [55.4]

1 כָּל עֵת שְׁרָרָה תִרְדְּפוּ, תִּבְרַח / מִמֶּנּוּ; וְלָכֵן בִּקְשׁוּ¹ שְׁלוֹם.
2 אֲנִי מִשְׁרָרָה^b אֲחֲרִי^c תִרְדּוּף; / וְרָאוּ דְבַר שְׂאוֹל^d וְאֶבְשְׁלוֹם.^a

TT P: [55.5] || L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [55.4] || 1^a L^M תרדפך || J^B תרדפו ||
2^{a-a} B גאות מאד קשה ואין ללבוש כי היא לבוש האל שהוא שלום || 2^b p
שאול || Bp שלום || 2^d p אחריות || p אחרך || 2^c L^M משרדה

1¹ SI 34,15.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המהיר ב. Rima: AA.

Traducció:

*Sempre que pretendreu la dominació, aquesta fugirà
de vosaltres; per això, cerqueu la pau.
Qui fuig de la dominació, al seu darrere aquesta li anirà;
veieu, sinó, l'exemple de Saül i el d'Absalom.*

[55.6] [55.5]

1 עֲלֵי גֵאוֹת^a נָחַשׁ אֱלֹהִים^b הַפִּילוּ / אֲשֶׁר^c נָתַן עֵינֹו^d בְּשֵׂאֵן רְאוּי לוֹ.
2 וְהֵמֹן עֵת בִּקְשׁ גְּדֻלָּה^a עַל גְּדֻלוֹ, / בְּעֵץ^c תָּלוּ אוֹתוֹ¹ וְגֵאוֹה^d הַשְּׁפִילוּ.

TT P: [55.6] || L^M C V p Bp J^B J^K B J^S H: [55.5] || 1^a B גיאות || 1^b p אלקים ||
1^c J^S omet אשר || 1^d L^M C V Bp J^B J^K B J^S H עיניו || 2^a P L^M C V p Bp J^B J^K
B J^S H גדולה || 2^b p גידלו || 2^c L^M בעת || 2^d V Bp J^B B H וגאות || J^K J^S וגאותו.

2¹ Est 8,7.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הארוך ב. Rima: aAaA.

Traducció:

*Per culpa de l'orgull Déu va fer anar per terra la serp,
que havia posat els ulls en allò que no li pertocava.
I quan Aman va pretendre afegir més dignitat a la que ja tenia,
d'un arbre el van penjar i això li va abaixar l'orgull.*

[55.6]

1 הַיְאֻשִׁים צוֹר עֲמִיתוֹ עַל נִקְלָהּ¹ / וְלֹא נִפְשׁוּ וְאִם גְּדוֹל עֲוֹנוֹ?
2 כְּמוֹ רוּאָה בְּעֵין רֵעוֹ אֶבֶק דֶּקָּה¹ / וְלֹא יִרְגִישׁ בְּקוֹרָה אִם בְּעֵינוֹ.

TT L^M: [55.6].

1¹ Jr 6,14 || 2¹ Is 29,5.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה malgrat que al *délet* del segon vers sobra una *tenuah*. Rima: AA.

Traducció:

*És possible que hi hagi qui es desenganyi amb el seu company si li porta
[la contrària en quelcom insignificant
i no [ho faci] amb la seva ànima si ha comès un gran pecat?
S'assembla a qui veu una brossa imperceptible a l'ull del seu amic
i no s'adona de la viga que hi ha al seu ull.*

CAPÍTOL 56: SOBRE EL GRUP DELS DESTRUCTORS

נו. מאמר פת המחפלים

[56.1] [57.1]

1 אָשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה נִגְדָה וְיִקְוֶה / וְתַחַת יָד בְּחֶרֶבּוֹ^a יִדָּבֵר^b וַיִּבְרָא¹,
2 תָּשׁוּב אוֹתוֹ כְּמוֹ קִשְׁת רִמְיָה: ¹ / כְּשִׁירָבָה לְהִכְנֹעַ וַיִּוְרָה.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [56.1] || L^M: [57.1] || 1^a L^M C V Bp J^B J^K B J^S
H בחרב || 1^b L^M יד.

1¹ Ez 23,47 || 2¹ Os 7,16.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*A qui davant teu s'inclinarà i farà reverències
però sota mà colpirà i arrasarà amb l'espasa,
tingue'l com un arc mal tensat:
quan més farà veure que se sotmet, desapararà.*

[56.2] [57.2]

1 אֲתִהְיֶה בְרוּךְ מִכָּל בְּנִים / אִם לֹא תִתְעַרְבּ^b עִם שׁוֹנִים¹.
2 וּבִעַת^a תִּחְלֹק עִם נִרְגָּנִים / וּשְׁבִית הַגּוֹרֵל^b מִדִּינִים^{c1}.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [56.2] || L^M: [57.2] || 1^{a-a} C V Bp J^B J^K B H
היה ברוך תהיה || 1^b B תתערב || 2^a p יפעת || 2^b B הגורל || 2^c Per raons
mètriques seguim la lliçó que, a excepció de P L^M p, es troba a la resta de
testimonis || P p מדנים || L^M מדיינים.

1¹ Pr 24,21 || 2¹ Pr 18,18.

Anàlisi: Apariat de versos de 16 síl·labes amb cesura medial.
Metre: התנועות. Rima: aAaA.

Traducció:

*Seràs beneït entre tots els fills
si no t'associes amb els qui calumniem.
Quan prendràs part amb els intrigants,
baralles i captivitat [et tocaran] en sort.*

[56.3] [57.3]

1 נְסוּגִים עֲזְבוּ מִדֹּת מְעוֹלוֹת / בְּאִישׁ וַיִּחַפְּשׂוּ מוֹם בְּבָרוּאִים.
2 וְהֵם כְּזָבוּב בְּגוֹף יִרְדּוּף נִגְעִים / וַיִּנְיַח^a מְקוֹמוֹת הַבְּרִיאִים.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [56.3] || **L^M:** [57.3] || **2^a** Per raons mètriques seguim la lliçó que, a excepció de P, es troba a la resta de testimonis || P ויניס.

שקל 396 || *Paraules e dits* 611.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרבוה. Rima: aBbB.

Traducció:

*Els renegats deixen anar normes perverses
en l'home i recerquen la corrupció en les criatures.
Són com el tàbec, que en el cos va al darrere de les llagues
i deixa les parts sanes.*

[56.4]

1 בְּלִיעַל אֲשֶׁר מֵרְאָה עֲנִוָה / מְעַט קִנְיָה וַיִּגְלוּ סִתְרֵיוּ,
2 כְּצוֹבֵעַ זְקֵנוֹ עִם שְׁחוֹרִים / וְהַגְדוֹל יִגְלֶה אֶת שְׁקָרֵיוּ.

TT P: [56.4].

388 שקל || 600 מבחר

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*El malvat que aparenta humilitat
per poc que esperi veurà com els seus artificis són descoberts,
tal com ocorre a qui tenyeix la seva barba amb estalzi
i quan aquesta creix, posa en evidència el seu fingiment.*

[56.5]

1 אָנוֹשׁ רָשָׁע אֲשֶׁר יִחְלִיק לְשׁוֹנוֹ / בְּמֵאֲמָרָיו יִגַּל לְבוֹ וְחִבּוֹ.

2 וְהִלְשׁוֹן דְּלִי הֵלֵב וַיִּשְׂאֵב / וַיּוֹצִיא מֵאֲשֶׁר יִמְצָא בְּקִרְבּוֹ.

TT P: [56.5].

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*L'home malvat, la llengua del qual llagoteja,
destapa amb les seves paraules el seu cor i el seu interior.
La llengua és la ferrada del cor i extreu
i fa sortir el que hi ha dins seu.*

[56.6] [56.4] [57.4]

1 פּוֹחֲזִים רַקִּים^{a1} יְדִינּוּ אִישׁ^b / כְּפָרִי דְרָבָם^c וְכַמוֹם^d קִרְבָּם.^e

2 שְׂמִים מוֹם בְּאָדָם^a יִתְדַע / כִּי מִשְׁחָתָם בְּהֵם¹ מוֹם בָּם.

TT P: [56.6] || C V p Bp J^B J^K B J^S H: [56.4] || L^M: [57.4] || 1^a L^M ריקים || J^K
ובמום || J^S וכמו || 1^d L^M דרכם || 1^c C V Bp J^B J^K B J^S H איש || 1^b J^S omet דקים
|| 1^e J^S רקכם || 2^a B ב־אדם.

1¹ Jt 9,4 || 2¹ Lv 22,25.

Anàlisi: Apariat de versos de 16 síl·labes amb cesura medial. Metre:
התנועות. Rima: AA.

Traducció:

*Els insensats vacus jutjaran un home
segons el fruit del seu còlic i la corrupció del seu interior.
Dels qui assenyalen la corrupció en l'home has de saber
que el defecte i la corrupció es troba en ells.*

[56.7] [56.5] [57.5]

1 תיטיב^a לאנשי הוד^b בדברי^c חן^d / ולזד בְּשׁוֹט שׁוֹטֶף^{e1} וְכִלְיוֹן^f.
2 לא תמצא^a מרפא לאיש נבל^b / כי אם בהכנעה ובגיון.

TT P: [56.7] || C V p Bp J^B J^K B J^S H: [56.5] || L^M: [57.5] || 1^a L^M C V p Bp
J^B J^K J^S H תטיב || B תשיב || 1^b V H הזד || 1^c p בדיברי || 1^d L^M הם || 1^e J^S לשון ||
1^f L^M בכליון || 2^a C V p Bp J^B J^K B J^S H תמצאה || 2^b L^M afegeix ורע.

1¹ Is 28,15.18.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: ב המהיר ב. Rima: AA.

Traducció:

*Els homes honrats tracta bé, amb paraules amables,
però el bergant, amb assot incessant i destrucció.
No trobaràs tractament per al ximple
llevat de la humiliació i la vergonya.*

CAPÍTOL 56: AMB ELS RABINS NO ADEQUATS

מֵאֲמַר בְּרַבָּנִים לֹא הִגִּוּנִים

[56.1]

1 הַשְּׁתוּף הוּא כּוֹלֵל שְׁמוֹת / בֵּין עֲנִינָם מְרַחֵק תִּבְּל.

2 לָכוֹ נִקְרָא רַב רַב חֶסֶד / גַּם נִקְרָא רַב רַב הַחֹבֵל.¹

TT L^M: [56.1].

2¹ Jo 1,6.

Anàlisi: Apariat de versos de 16 síl·labes amb cesura medial.
Metre: התנועות. **Rima:** AA.

Traducció:

*La semblança inclou també els noms
encara que el seu significat sigui còsmicament llunyà.
I és així que un filantrop és anomenat «patró»
i també és anomenat «patró» el capità de vaixell.*

[56.2]

1 בְּחֻשׁוֹב כְּסִיל בִּקְרָא שְׁמֵהּ רַב, / תְּבֵא בְּאַנְשֵׁי שֵׁם¹ וְתִתְעַרְב.

2 לָהּ, רַד, ¹ הֲלֵא תִדַּע כִּי רַב^a נִקְרָא / אָנוּשׁ אָנוּשׁ חֶכֶם וּמְקַנָּה רַב?

TT L^M: [56.2] || 2ª Per raons mètriques ometem el terme כסיל que L^M documenta a continuació d'aquest mot.

1¹ Gn 6,4; Nm 16,2 || 2¹ Ex 19,24; 32,7.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המהיר ב, malgrat que al *délet* del segon vers manca un *iated*. Rima: aAbA.

Traducció:

*Quan un neci consideri anomenar-te «gran»
vés cap als homes d'anomenada i barreja-t'hi.
Després torna a baixar, que no hauràs entès que «greu» és anomenat
l'incurable, l'home savi i que també un ramat de bestiar pot
[ser «gran»?]*

[56.3]

1 לא איש אכל את הבמה שגר¹ / לדרוש חמס רבים ולקרא תגר.
2 הן רב קראוהו וכן הוא האמת / רב מעשקות¹ את² ורב הפגר.³

TT L^M: [56.3].

1¹ Ex 13,12 || 2¹ Pr 28, 6 || 2² Dt 5, 27 (24) || 2³ Am 8, 3.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: השלם ג. Rima: AA.

Traducció:

*Que no s'aprofiti del ramat cap dels qui viuen
per indagar l'opressió del poble i convocar a litigi.
Vet aquí que «mestre» t'han nomenat i tanmateix la veritat és
que tu ets mestre d'injustícies i de cadàvers.*

CAPÍTOL 57: SOBRE LA CALÚMNIA

נז. מַאֲמַר הַרְכִּיל^a

הרכילות^{57^a} C V Bp J^B J^K B p J^S H

[57.1] [58.1]

1 הוֹלֵךְ מְלַשְׁנֵי¹ צוֹדֵה לְנַפְשׁוֹ^a / רוֹדֵף אֲמָרִים² רָעָה מְרֵדֵף^{b3}.
2 תָּרַף אֲשֶׁר מִגִּיעַ תָּרְפוֹת; / מִשִּׁיב^a אֲמָרִים הוּא הַמְגִדֵף.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [57.1] || L^M: [58.1] || 1^a L^M לנפשי || 1^b L^M מגדף
|| 2^a p משים.

1¹ Sl 101,5 || 1² Pr 19,7 || 1³ Pr 11,19.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הקל ב. Rima: AA.

Traducció:

Qui va calumniant intriga contra si mateix
[ja que] qui va al darrere de parleries, la desgràcia persegueix.
Ultratja qui recorre a injúries;
qui porta parleries, ofèn.

[57.2] [58.2]

1 תָּשׁוּב אֶהְבֵּת אוֹיֵב כְּמִים, עָלִי^a הָאֵשׁ /
אֲשֶׁר יִחַמוּ וּבָעֵת^b תִּסְרֶם יְהִיוּ^c קָרִים.
2 וַעַת תַּעֲשֶׂה תִסֵּד לְאוֹיֵב, כִּהּ יִדְבֵּק /
וְאִם^b אֶת^a תִּבְקָשֶׁהוּ, יִנּוֹפֵף^c וְיִדֵּד^d יָרִים.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [57.2] || L^M: [58.2] || 1^a L^M B על || 1^b H ובאת ||
1^c L^M C V Bp J^B J^K B J^S H יהו || 2^{a-a} C V Bp J^B J^K B J^S H ובעת || 2^b p ועת || 2^c
L^M ישפך || p ינוף || 2^d L^M יד.

Paraules e dits 419.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הארוך א. Rima: AA.

Traducció:

*Considera l'amor d'enemic semblant a l'aigua, que sobre el foc
s'escalfa, però quan l'apartes, es refreda.*

*Així quan ajudaràs el teu enemic, a tu s'enganxarà,
però si el cuitaràs, la mà sacsejarà i enarborarà.*

[57.3] [58.3]

1 אָנוֹשׁ תָּמִים^a לָךְ יִיטִיב^b / וְרוֹבֵץ שְׁלוֹם לָךְ יִקְרִיב.

2 קָחָה עֲצִים^a לְהִדְלִיק אֵשׁ / וְאִישׁ מְדוֹן לְחַרְחֹר רִיב.¹

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [57.3] || L^M: [58.3] || 1^a p תמיד || 1^b J^K ייטב || 1^c
C V Bp J^B J^K B J^S H ורב || 2^a p עיצה.

2¹ Jr 15,10 || Pr 26,20.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרנין. Rima: AA.

Traducció:

*Un home honrat es portarà bé amb tu
i aproparà cap a tu pau copiosa.*

*Agafa llenya per a encendre un foc
i un home de baralla per a suscitar un plet.*

[57.4] [58.4]

1 נִרְגַּן וְאִישׁ רָכִיל תִּדְחָה וְתִגְעַר^a בוֹ. / אִם תִּאָזֵינׁ ^b אוֹתוֹ, אֵיךְ תִּבּוֹנְתָהּ?
2 כִּאֲשֶׁר לָךְ הִגִּיד דְּבָרֵי רָכִילוֹתוֹ,^a / יִגִּיד וְיִגְיַע מִמֶּךָ לְזוֹלָתָהּ.^b

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [57.4] || L^M: [58.4] || 1^a J^S ותבער || 1^b p תאזן ||
2^a p רכלותו || 2^b J^B לזולתו.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: AA.

Traducció:

*A qui difama i calúnnia refusa i amonesta'l.
Si l'escoltes, on és la teva intel·ligència?
Quan t'haurà referit les paraules de la seva calúnnia,
parlarà, tocant de tu, al teu proïsme.*

[57.5]

1 בְּעֵת דָּמֶן יְהִי נַח עַל שְׁמֵרָיו / קִלּוֹן רִיחוֹ יִכָּסֶה בְּחִנּוֹתוֹ.
2 וְאִם אִישׁ יִהְפּוֹךְ אוֹתוֹ, הֲלֹא יִ- / עֲלֶה כִּאֲשׁוֹ וְתַעַל צְחִנְתּוֹ?¹

TT P: [57.5].

2¹ J1 2,20.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*Quan el fem reposa sobre els seus solatges
la fètidessa de la seva pudor amaga en la seva quietud.
Però si un home el remou, no és cert que
la seva mala olor pujarà i es desprendreà la seva fetor?*

CAPÍTOL 58: SOBRE LA PAU

נח. מאמר השלום

[58.1] [59.1]

1 דרוש שלום^a ונדפהו^{b1} / ומריב תחזל חדול.

2 ואל^a תבזה דבר קטון^b / ירא פן יהיה^c גדול.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [58.1] || L^M: [59.1] || 1^a L^M שלו || 1^b L^M || קטן || 2^a C V p Bp J^B J^K B J^S H ולא || 2^b L^M C V Bp J^B J^K B J^S H || ייהיה 2^c B.

1¹ Sl 34,15.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרנין. Rima: AA.

Traducció:

Cerca la pau i procura aconseguir-la

i deixa totalment de banda les baralles.

No menystinguis cap motiu [de disputa] per petit que sigui,

més aviat tem que no es faci gran.

[58.2] [59.2]

1 ביום שתשמרו דת אל וחקיו^a / ידידים^b, צהלו רנה^c ופצחו¹.

2 ויום^a רע תעשו פחדו וחרדו^b / ויום^c טוב^d תעשו שישו ושמחו.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [58.2] || L^M: [59.2] || 1^a p Bp וחוקיו || 1^b L^M || 2^c || ורעדו || J^K || וחדרו || 2^b p || ואם || 2^a L^M || רנה || p omet || רינה || 1^c L^M || בקול רם || טוב || 2^d J^B omet || ואם || L^M.

1¹ Is 14,7.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הַמְרוּבָה. Rima: AA.

Traducció:

*Quan compliu la llei de Déu i els seus preceptes,
amics, crideu de joia i jubileu.*

*El dia que obreu malament, esfereïu-vos i estremiu-vos,
i el dia que obreu bé, exulteu i alegreu-vos.*

[58.3] [59.3]

1 מָאֵד אֶתְמָה בְּאָדָם, כִּי יִשׁוּבַח / בְּשֵׁאִין בּוֹ, וְאִידָּב יִגִּיל^c וְיִשְׂמַח;

2 וְאִידָּב יִאָּנַף אָנוּשׁ, אִם גְּדָפוּהוּ / בְּשֵׁאִין בּוֹ, וְיִזְרָה^b חֵץ וְרוֹמַח.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [58.3] || L^M: [59.3] || 1^a Bp לא || 1^b Per raons mètriques seguim la lliçó que, a excepció de P, es troba a la resta de testimonis || P omet וְאִידָּב || 1^c P ויגיל || 2^a J^S איש || 2^b p וירא.

El princep 8 || Paraules e dits 234.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: הַמְרוּבָה. Rima: AA.

Traducció:

*Molt em meravello en com un home, perquè és lloat
pel que no és, jubila i s'alegra;*

i en com s'enfada un altre, si l'insulten

pel que no és, i llença fletxa i llança.

[58.4] [59.4]

1 שְׁלוֹם^a בֵּיתָדָּב בְּהֶרְחַק^b שְׂוֹא וְעִצְלָה; / שְׁלוֹם^c גּוֹפָדָּב בְּהֶרְחַק רוּב אֶכִּילָה^d;

2 שְׁלוֹם^a נִפְשָׁדָּב בְּשִׁית לָבָד לְחִילָה^c; / שְׁלוֹם^d אִישִׁים^e בְּתַת לָהֶם תְּהִלָּה.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [58.4] || L^M: [59.4] || 1^a V' שלו' || 1^b V' בהרה' ||
1^c L^M V' שלו' || J^B שלום- || 1^d V' אכיל' || 2^a L^M V' שלו' || 2^b J^B corregeix לבך
en נפשך || 2^c J^K interlinea la י || 2^d L^M שלו' || 2^e V' אישי'.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: aAaA.

Traducció:

*La pau de la teva casa, en allunyar vanitat i peresa;
la pau del teu cos, en allunyar l'excès de menjar;
la pau del teu esperit, en prestar atenció a la sofrença;
la pau dels homes, en donar-los llaor.*

[58.5] [59.5]

1 לְכֶתֶּבְהֶצִינֵעַ בְּתוֹם^c לְכַבֵּד^d בְּחָר; /
מִצָּה וְרִיב תִּמְאַסֵּם^e וּמִחֲלֹקֶת^f הַדּוֹף.
2 לְתֵת^a בְּרִית^b שְׁלוֹם^{c1} לְכֹל נוֹצָר^d חֲפוּץ; /
מִשְׁפָּט^e אֱמֶת בְּקֶשׁ וְהַשְׁלוֹם^f רְדוּף.

TT P C V p Bp J^B J^K B J^S H: [58.5] || L^M: [59.5] || 1^a L^M אנוש || p לכך || 1^b
L^M בהציע || 1^c L^M לתום || C V Bp J^B J^K B J^S H בתם || 1^d p לב || 1^e V H' תמא' ||
1^f L^M C p Bp J^B J^K B J^S ומחלוקת || V H' ומחלוק' || 2^a p לתר || 2^b V H' ברי' || 2^c
L^M V' שלו' || 2^d V H' נוצ' || 2^e V H' משפ' || 2^f L^M והשלו' || V' והשלו'.

2¹ Ez 34,25; 37,26.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: השלם א. Rima: AA.

Traducció:

*Escull comportar-te modestament i amb honradesa de cor;
refusa la baralla i el plet i allunya la discòrdia.
Vulgues estar en pau amb totes les criatures;
busca la justícia veritable i persegueix la pau.*

[58.6]

1 תגמול לְכֹל הַיְצוּר חַן וְחֶסֶדִים; לֹא / תָקוּם וְלֹא תִטּוֹר בְּלֵב וּבִלְשׁוֹן.
2 שׁוֹנְאָה לְטַעוֹן אוֹ אוֹהֶבֶה לְפָרוֹק, / טָרָם פָּרוֹק אוֹהֵב שׁוֹנְאָ טַעוֹן רֵאשׁוֹן.

TT P: [58.6].

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המתפשט ג. Rima: AA.

Traducció:

*Recompensa tota criatura graciosament i benèvola; no
suscitis ni guardis rancúnia al cor i a la llengua.
Entre reclamar a qui t'odia o salvar a qui t'estima,
abans salva a qui t'estima que reclamar primer a qui t'odia.*

[58.7] [58.6] [59.6]

1 קָחָה^a חֲכָמוֹת וּמוֹסָרִים מֵאֲרִים / כָּאוֹר שֶׁמֶשׁ וְיָרַח בְּהֶלֶם.
2 וְאַתְעַרְבֵה^a לְשֵׁם^b לֵב אֶל דְּבָרֵי^c / אֲשֶׁר יִשְׁקוּט וְלֹא יָמוּט לְעוֹלָם^d.

TT P: [58.7] || C V p Bp J^B J^K B J^S H: [58.6] || L^M: [59.6] || 1^a H קחת || 1^b
L^M p והתערב || B והתערב || 2^a C V Bp J^B J^K B J^S H עצות || 2^b C V p Bp J^B J^K B J^S H לשום || 2^c L^M דברי || 2^d V
לעול'.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: המרובה. Rima: AA.

Traducció:

*Apropia't d'uns sabers i ensenyaments morals que resplendeixen
amb una claredat semblant a la llum del sol i de la lluna.
Em complac en qui para esment en les meves paraules,
ja que s'asserenarà i no trontollarà mai.*

[58.8] [58.7] [59.7]

1 מְלִי, אֲבִי, תְּצַוֵּר וּמְצֹתִי^b שְׁמֹר. / אִם תִּצְוֶנָה קוֹלִי בְּיָדוֹתֶיךָ, שְׁמַח.
2 רְפָאוֹת לְשָׂרְךָ^a לְעוֹלָם יִהְיוּ^b / שְׁקוּי עֲצָמֶיךָ^c וּמִסְפָּרָם רַמַּח.^d

TT P: [58.8] || C V p Bp J^B J^K B J^S H: [58.7] || L^M: [59.7] || 1^a L^M מילי || 1^b L^M מצוותי || 1^c L^M בילדותו || V בילדות' || 2^a L^M לשורך || J^K J^S לשריך || 2^b Bp רמה || 2^c p לעצמות || 2^d P רמה.

2¹ Pr 3,8.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: השלם א. Rima: AA.

Traducció:

*Les meves paraules, fill meu, cisella i els meus manaments serva.
Si pares l'orella a la meva veu en la teva juventut, t'alegraràs.
Medecina per al teu príncep per sempre seran
i força dels teus ossos, i el seu nombre és 248.*

[58.9] [58.8] [59.8]

1 סוּף הַדְּבָרִים. אֶת^b אֱלֹהֶיךָ^c קְרָא / כָּל־עֵת וְאֶת־עַקְוֵי־תְּצַוֶּה^g וְאַמֹּר:^h
2 הַכֹּל הֲלֹא^a נִשְׁמַע? וְהֲאֵלֹהִים יִרְא¹ / כִּי זֶה כְּבוֹד^b אָדָם וּמְצֹתָיו^c שְׁמֹר.^d

TT P: [58.9] || C V p Bp J^B J^K B J^S H: [58.8] || L^M: [59.8] || 1^a J^S הדבר' || 1^b p אל || 1^c p אלוהך || 1^d p בכל || 1^e J^B ואת- || 1^f L^M p חוקיו || 1^g C Bp J^B J^K B J^S נצורה || V H' נצור' || 1^h V H' ואמו' || 2^{a-a} Per raons mètriques seguim la lliçó que, a excepció de P, es troba a la resta de testimonis || P הכל || 2^b V 'כבו' || 2^c L^M ומצותיו || 2^d V H' שמו'.

2¹ Coh 12,13.

Anàlisi: Apariat amb cesura medial. Metre: א השלם. Rima: aBaB.

Traducció:

*Fi dels refranys. El teu Déu escolta
tostemps i els seus manaments estableix, dient:
«És que no els hem d'observar tots?» I reverència Déu,
doncs tal és la glòria de l'home, i els seus manaments guarda.*

INDICACIÓ D'ACABAMENT

P p: Sense indicació d'acabament.

L^M: תָּם וְנִשְׁלַם תְּהִלָּה לְאֵל עוֹלָם. *Acabat i completat, lloat sigui Déu per sempre.*

C V Bp J^B J^K B H: תָּם סֵפֶר תּוֹצְאוֹת הַיָּיִם. *Acabat el llibre Qüestions de vida.*

J^S: נִשְׁלַם סֵפֶר תּוֹצְאוֹת הַיָּיִם. *Completat el llibre Qüestions de vida.*